

Ιωάννης Σαραντίδης

**Η βυζαντινή πολιτική της ενσωμάτωσης ξένων λαών
στη χερσόνησο του Αίμου (450-491): προτάσεις ερμηνείας
των αυτοκρατορικών πολιτικών στόχων**

Η εγκατάσταση βαρβαρικών πληθυσμιακών ομάδων εντός του αυτοκρατορικού εδάφους αποτέλεσε μια από τις σημαντικότερες εκφάνσεις των σχέσεων του βυζαντινού κράτους με τους γειτονικούς λαούς κατά την πρώιμη βυζαντινή περίοδο. Η κεντρική εξουσία της αυτοκρατορίας προωθούσε την πολιτική της εποίκησης βυζαντινών συνοριακών εδαφών με ξένους πληθυσμούς, κυρίως αιχμαλώτους, στοχεύοντας στη δημογραφική, οικονομική και στρατιωτική ενίσχυση της αυτοκρατορικής επικράτειας¹. Τους γενικότερους στόχους αυτής της πολιτικής συνοψίζει εμμέσως ο εκκλησιαστικός ιστορικός του 6^{ου} αιώνα Ευάγριος, ο οποίος με αφορμή την περιγραφή της πολιτικής του αυτοκράτορα Μαυρικίου απέναντι στους βάρβαρους αιχμαλώτους αναφέρει: «... λείαν τε τοσαύτην περιεβάλλετο (ο Μαυρίκιος), ὥστε τὰ σαγηνευθέντα αἰχμάλωτα ὀλοκλήρους νήσους καὶ πόλεις, ἀγρούς τε καὶ ἐρημωθέντας τῷ χρόνῳ ἐξοικῆσαι τὴν τε γῆν ἐνεργὸν καταστήσασθαι πάντη πρώην ἀγεώργητον οὕσαν, στρατόπεδά τε ἐξ αὐτῶν συστήναι πολύανδρα κατὰ τῶν ἄλλων ἔθνῶν μάλα γενικῶς τε καὶ ἀνδρείως ἀγωνισάμενα, πληρωθῆναι δὲ καὶ πάση ἐστίᾳ τὰς οἰκετικὰς χρείας, εἰς τὸ κουφότατον τῶν ἀνδραπόδων ἐκποιοιυμένων»².

¹ Βλ. J. Karayannopoulos, *Die Entstehung der byzantinischen Themenordnung* [Byzantinisches Archiv 10], München 1959, σ. 76 (στο εξής: J. Karayannopoulos, *Entstehung*). Για τους στόχους της αυτοκρατορικής πολιτικής με την εγκατάσταση βαρβαρικών πληθυσμών στα βυζαντινά εδάφη, ενδεικτικά βλ. E. K. Χρυσός, *Τὸ Βυζάντιον καὶ οἱ Γότθοι. Συμβολὴ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν Δ΄ αἰῶνα* [Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου 130], Θεσσαλονίκη 1972, σ. 125, 153-154, 157 (στο εξής: E. Χρυσός, *Βυζάντιον*). — J. H. W. G. Liebeschuetz, *Barbarians and Bishops. Army, Church, and State in the Age of Arcadius and Chrysostom*, Oxford 1990, σ. 11-13.

² Ευάγριος, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, ἐκδ. J. Bidez - L. Parmentier, *The Ecclesiastical History of Evagrius with scholia*, London 1898 (ανατ. Amsterdam 1964), V, σ. 215.18-26 (στο εξής: Ευάγριος). Βλ. J. Karayannopoulos, *Entstehung* 76.

Η εγκατάσταση ξένων πληθυσμών στην αυτοκρατορική επικράτεια εφαρμόστηκε σε μεγάλη έκταση από τη βυζαντινή ηγεσία κυρίως στις επαρχίες της χερσονήσου του Αίμου ήδη από τον 4^ο αιώνα. Ο Μ. Κωνσταντίνος εγκατέστησε μεγάλες πληθυσμιακές μάζες Σαρματών στη χερσόνησο του Αίμου μετά τις επιτυχείς στρατιωτικές του επιχειρήσεις στον Δούναβη το 334³. Σημαντικότερη όμως περίπτωση αποτελεί αυτή των Γόθων από τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο Α΄ το 382. Μετά την πανωλεθρία του βυζαντινού στρατού στη μάχη της Αδριανούπολης το 378 και το αδιέξοδο των στρατιωτικών συγκρούσεων τα επόμενα χρόνια ο Θεοδόσιος και οι Γόθοι συνήψαν επίσημη συνθήκη (*foedus*), με την οποία οι δεύτεροι εγκαταστάθηκαν σε πόλεις των διοικήσεων *Θράκης, Δακίας και Μακεδονίας* με το προνομιακό καθεστώς των *φοιδεράτων (foederati)*: οι Γόθοι έλαβαν από τον αυτοκράτορα καλλιεργήσιμη γη, χρήματα και δώρα με την υποχρέωση να παρέχουν στρατιωτικά σώματα στις επιχειρήσεις του αυτοκρατορικού στρατού τόσο στον Δούναβη όσο και σε άλλα θέατρα πολέμου⁴.

³ Ευσέβιος, *Εἰς τὸν βίον τοῦ μακαρίου βασιλέως Κωνσταντίνου*, ἐκδ. F. Winkelmann, *Eusebius Werke*, τ. I.1: *Eusebius, Über das Leben des Kaisers Konstantin* [Die Griechischen Christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte], Berlin 1975, 4.6 (σ. 121-122). — *Excerpta Valesiana*, ἐκδ. J. C. Rolfe, *Ammianus Marcellinus, with an English translation*, τ. III [The Loeb Classical Library], London - Cambridge, MA 1939 (ανατ. Aberdeen 1964), 6.32 (σ. 526-528) (στο εξής: *Excerpta Valesiana*). — *Consularia Constantinopolitana*, ἐκδ. T. Mommsen, *Chronica minora saec. IV. V. VI. VII.*, τ. I [Monumenta Germaniae Historica IX], Berolini 1892, σ. 196-247 (στο εξής: *Consularia Constantinopolitana*), α. 334 (σ. 234). Βλ. I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Βυζαντινού Κράτους*, τ. Α΄: *Ιστορία πρώτης Βυζαντινής περιόδου (324-565)*, Θεσσαλονίκη 1996 (ανατ. Ε΄), σ. 105 (στο εξής: I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α΄*). — M. Kulikowski, *Constantine and the Northern Barbarians*, στο N. Lenski (εκδ.), *The Cambridge Companion to the Age of Constantine*, New York 2006, σ. 347-376, ἐδῶ 362.

⁴ Για τη βυζαντινο-γοτθική συνθήκη του 382, βλ. Θεμιστίος, *Χαριστήριος τῷ αὐτοκράτορι ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὑπατείας τοῦ στρατηγοῦ Σατορνίνου*, ἐκδ. H. Schenkl - G. Downey, *Themistii orationes quae supersunt*, τ. I, Leipzig 1965, 16.210d-211b, 211d (σ. 301-302). — Συνέσιος, *Εἰς τὸν αὐτοκράτορα περὶ βασιλείας*, ἐκδ. J. Lamoureaux - N. Aujoulat, *Synésios De Cyrène. Opuscules II*, τ. V [Collection des universités de France, Série grecque - Collection Budé] Paris 2008, 21.3 (σ. 129). — *Consularia Constantinopolitana*, α. 382.2 (σ. 243). — Ιορδάνης, *De origine actibusque Getarum*, ἐκδ. T. Mommsen, *Iordanis Romana et Getica* [Monumenta Germaniae Historica V.1], Berolini 1882 (στο εξής: T. Mommsen, *Iordanis Romana et Getica*), σ. 53-138 (στο εξής: Ιορδάνης, *Getica*), 27.141-29.145 (σ. 95-96). Βλ. A. H. M. Jones, *The Later Roman Empire, 284-602. A Social, Economic and Administrative Survey*, τ. I-III, Oxford 1964 (στο εξής: A. H. M. Jones, *Empire*), τ. I, σ. 157-158, τ. II, σ. 612. — E. Χρυσός, *Βυζάντιον* 146-166. — I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α΄* 181, 633. — V. Velkov, *Cities in Thrace and Dacia in Late Antiquity (Studies and Materials)*, Amsterdam 1977, σ. 37, 264 (στο εξής: V. Velkov, *Cities*). — P. Heather, *Goths and Romans, 332-489*, Oxford 1994, σ. 158-165 (στο εξής: P. Heather, *Goths and Romans*). — Pat Southern - Karen R. Dixon, *The Late Roman Army*, New Haven, CT - London 1996, σ. 50-51 (στο εξής: P. Southern - K. R.

Η σταθερότητα και η ασφάλεια των ευρωπαϊκών επαρχιών του Βυζαντίου δοκιμάστηκαν κατά τον 5^ο αιώνα. Οι εισβολές του Ούννου ηγεμόνα Αττίλα τα έτη 441-443 και 447 προξένησαν σοβαρές καταστροφές στις επαρχίες των διοικήσεων *Δακίας* και *Θράκης*. Σημαντικές πόλεις, όπως το Σίρμιο (σημ. *Stemska Mitrovica* της Σερβίας), η Σιγγιδών (σημ. Βελιγράδι), η Ναϊσσός (σημ. *Niš* της Σερβίας), η Φιλιπούπολη (σημ. *Ploudiv* της Βουλγαρίας), η Αρκαδιούπολη (σημ. *Lüleburgaz* της Τουρκίας) κ.ά., καταλήφθηκαν και λεηλατήθηκαν ανηλεώς, πολλοί από τους κατοίκους τους οδηγήθηκαν σιδηροδέσμοι πέρα από τα σύνορα, ενώ η γεωργία και η κτηνοτροφία δέχθηκαν συντριπτικό πλήγμα⁵. Επιπλέον οι περιοδικές αναστατώσεις και οι

Dixon, *Army*). — M. Kulikowski, *Rome's Gothic Wars from the Third Century to Alaric*, Cambridge - New York 2007, σ. 152-153. — G. Halsall, *Barbarian Migrations and the Roman West, 376-568*, New York 2007, σ. 180-185 (στο εξής: G. Halsall, *Migrations*).

⁵ Για τις καταστροφές των βυζαντινών πόλεων από τους Ούννους του Αττίλα πολύτιμες πληροφορίες παραδίδει ο μεταγενέστερος χρονογράφος Θεοφάνης, βλ. Θεοφάνης Όμολογητής, *Χρονογραφία*, έκδ. C. de Boor, *Theophanis Chronographia*, τ. I, Lipsiae 1883 (ανατ. Hildesheim 1963), σ. 102.15-103.6 (στο εξής: Θεοφάνης). Για συννικές επιδρομές τα έτη 441-443, βλ. Πρίσκος, *Ιστορία Βυζαντιακή και τὰ κατ' Ἀττίλαν ἐν βιβλίοις Η'*, έκδ. R. C. Blockley, *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire. Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus*, τ. II [ARCA, Classical and Medieval Texts, Papers and Monographs 10], Liverpool 1983 (στο εξής: R. C. Blockley, *The Fragmentary Classicising Historians*), σ. 222-400 (στο εξής: Πρίσκος), Fr. 6.1.1 κ.ε., 6.2.1.1 κ.ε., 9.1.1-14, 9.1.10-13, 9.3.1-9.4.17 (σ. 230-232, 234-240). Βλ. επίσης O. J. Maenchen-Helfen, *The World of the Huns. Studies in their History and Culture*, Berkeley και Los Angeles, CA - London 1973, σ. 109-117 (στο εξής: O. J. Maenchen-Helfen, *World*). — E. A. Thompson, *A History of Attila and the Huns*, Westport, CT 1975 (α' έκδοση Oxford 1948), σ. 80-86 (στο εξής: E. A. Thompson, *History*). — I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α'* 264-265. — V. Velkov, *Cities* 41. — S. Williams - G. Friell, *The Rome that did not Fall. The Survival of the East in the Fifth Century*, London - New York 1999, σ. 66-71 (στο εξής: S. Williams - G. Friell, *Rome*). — A. Madgearu, *Barbarian Invasions in Northern Scythia Minor During the 4th-5th Centuries B.C.*, *Peuce* 8 (2010) 173-185, σ. 178 (στο εξής: A. Madgearu, *Invasions*). Για την συννική εισβολή το 447, βλ. *Marcellini v. c. comitis chronicorum ad a. DXVIII (608) continuatum ad a. DXXXIV (804) cum additamentis ad a. DXLVIII (908)*, έκδ. T. Mommsen, *Chronica minora saec. IV. V. VI. VII.*, τ. II [Monumenta Germaniae Historica XI], Berolini 1894 (στο εξής: T. Mommsen, *Chronica minora II*), σ. 37-108 (στο εξής: Marcel. com.), ad a. 447.4-5 (σ. 82). — *Πασχάλιον Χρονικόν*, έκδ. L. Dindorf, *Chronicon Paschale. Ad Exemplar Vaticanum recensuit*, τ. I-II [Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae], Bonnae 1832, τ. I, σ. 586.4-5 (στο εξής: *Πασχ. Χρον.*). Βλ. επίσης O. J. Maenchen-Helfen, *World* 119-125. — E. A. Thompson, *History* 90-94. — I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α'* 267-268. — V. Velkov, *Cities* 41. — S. Williams - G. Friell, *Rome* 77-79. — A. Madgearu, *Invasions* 178-179. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αγριότητας των συννικών επιδρομών αποτελεί η κατάσταση της Ναϊσσού. Ο ιστορικός Πρίσκος μαρτυρεί ότι το 448 η πόλη παρέμενε ακόμα ακατοίκητη μετά την καταστρεπτική λεηλασία της από τους Ούννους το 443 βλ. Πρίσκος, Fr. 11.2.51-52 (σ. 248): «Αφικόμειοι δὲ ἐς Ναϊσσὸν ἔρημον μὲν εὔρομεν ἀνθρώπων τὴν πόλιν ὡς ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀνατραπέισαν».

συγκρούσεις μεταξύ των βαρβαρικών λαών του Δούναβη από τη δεκαετία του 450 και εξής προκάλεσαν τη δημιουργία σημαντικής ροής ξένων πληθυσμών προς τα βυζαντινά εδάφη. Κύριο μέλημα λοιπόν της βυζαντινής ηγεσίας αποτέλεσε η αποκατάσταση των ζημιών, η εκ νέου δημογραφική ενίσχυση, και ουσιαστικά, μέσω αυτών, η τόνωση της κυριαρχίας του Βυζαντίου στις δοκιμαζόμενες παραδουνάβιες περιοχές. Εκτός όμως από τη γενική αυτή θέση που διατυπώθηκε στην έρευνα φαίνεται ότι η εγκατάσταση των ξένων σε συγκεκριμένες περιοχές ήταν αποτέλεσμα τακτικών κινήσεων των Βυζαντινών για την πολιτική αποδυνάμωση των εσωτερικών αντιπάλων των αυτοκρατόρων. Το ζήτημα αυτό έχει ήδη παρατηρηθεί από τους ερευνητές που μελέτησαν τις γοθτικές εγκαταστάσεις, αποτελεί όμως ζητούμενο για τις υπόλοιπες εγκαταστάσεις ξένων λαών κατά το δεύτερο μισό του 5^{ου} αιώνα.

Αντικείμενο λοιπόν της παρούσας μελέτης αποτελεί η εξέταση της εγκατάστασης των εκτός συνόρων πληθυσμών στη βυζαντινή επικράτεια επί Μαρκιανού, Λέοντα Α΄ και Ζήνωνα κατά το διάστημα 450-491. Μέσα από τη συστηματική διερεύνηση των κυριότερων ιστορικών γεγονότων της περιόδου είναι δυνατόν να αναδειχθούν οι στόχοι της αυτοκρατορικής πολιτικής και να εντοπιστούν, παράλληλα, οι όροι των βυζαντινο-βαρβαρικών συμφωνιών και το νομικό καθεστώς των ξένων ομάδων. Οι βαρβαρικές εγκαταστάσεις κατά το δεύτερο μισό του 5^{ου} αιώνα, διακρίνονται σε δύο ευρύτερες κατηγορίες με κριτήριο τις σχέσεις που διατηρούσαν οι βαρβαρικοί λαοί με το βυζαντινό κράτος. Στην πρώτη εντάσσονται όσοι λαοί ήταν εχθροί της αυτοκρατορίας, όπως οι Ούννοι και τα υποτελή σε αυτούς φύλα κατά τις δεκαετίες του 440 και 460. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τους συμμάχους ή όσους λαούς ήταν πολιτικά και οικονομικά εξαρτώμενοι από την Κωνσταντινούπολη από τη δεκαετία του 450 και εξής, και συγκεκριμένα τους Σκίρους, τους Ρούγους και τους Οστρογόθους.

Σημαντικοί πληθυσμοί Ούννων και των υπηκόων σε αυτούς φύλων μετακινήθηκαν και εγκαταστάθηκαν στη βυζαντινή επικράτεια κατά τις δεκαετίες του 450, 460 και 470. Βασική πηγή για αυτές τις ουννικές μετακινήσεις αποτελεί το ιστορικό έργο *De origine actibusque Getarum* του Γότθου Ιορδάνη. Παρ' όλα αυτά οι πληροφορίες του Ιορδάνη για τις βαρβαρικές εγκαταστάσεις στη βυζαντινή επικράτεια είναι αποσπασματικές και ανεπαρκείς, γεγονός που πιθανότατα είναι και ο λόγος που το ζήτημα αυτό έτυχε περιορισμένου ενδιαφέροντος από τη σύγχρονη έρευνα. Οι περισσότεροι μελετητές αναφέρονται στις εγκαταστάσεις ξένων πληθυσμών στο πλαίσιο της αφήγησης των γεγονότων που ακολούθησαν την κατάρρευση της κυριαρχίας των Ούννων

στον Δούναβη, χωρίς όμως να ανιχνεύουν τους στόχους της αυτοκρατορικής πολιτικής⁶.

Η πρώτη ουννο-βαρβαρική εγκατάσταση στη βυζαντινή επικράτεια πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του αυτοκράτορα Μαρκιανού τα έτη 450-457. Ο Ιορδάνης μαρτυρεί ότι ομάδες Ούννων και των εξαρτώμενων από αυτούς Σαρματών και το φύλο *Cemandri* κατοίκησαν στα περικόρα της πόλης *Castra Martis* (σημ. *Kula* της Βουλγαρίας) στην επαρχία *Δακία Παραποτάμια* (*Dacia Ripensis*), μάλλον με την επίσημη συγκατάθεση των βυζαντινών αρχών (*receptio*), ενώ δεν κατονομάζει κάποιον Ούννο ή άλλον βάρβαρο ηγεμόνα ως επικεφαλής των ξένων εποίκων⁷. Το γεγονός ότι ο Γότθος ιστορικός αναφέρει ως τόπο κατοίκησης μια πόλη και όχι όλη την επαρχία ή τη διασπορά σε άλλες διοικητικές περιφέρειες, όπως συμβαίνει σε άλλες περιπτώσεις βαρβαρικών εγκαταστάσεων, συνηγορεί στο ενδεχόμενο ότι οι νεοεγκατεστημένοι πληθυσμοί μάλλον ήταν ολιγάριθμοι. Ο Ιορδάνης ή οι άλλες πηγές που αναφέρονται στη βασιλεία του Μαρκιανού δεν κάνουν λόγο για βυζαντινο-ουννικές συγκρούσεις που προηγήθηκαν και αυτό υποδηλώνει ότι οι πληθυσμοί αυτοί ήταν πιθανότατα μικρές ομάδες αμάχων ή πολεμιστών με τις οικογένειές τους αποκομμένοι από τον κύριο όγκο του ουννικού πληθυσμού, οι οποίοι δεν αποτελούσαν κίνδυνο για την ασφάλεια της βυζαντινής επικράτειας.

Η αποσπασματική αφήγηση του Ιορδάνη δεν παρέχει επαρκή στοιχεία για την ακριβή χρονολόγηση της εγκατάστασης των Ούννων και των υποτελών τους στην πόλη *Castra Martis* και μόνο υποθέσεις μπορούν να διατυπωθούν. Θεωρώ όμως ότι η μετακίνηση των ξένων πληθυσμών πιθανότατα έλαβε χώρα στα τέλη του 454 ή το αργότερο στις αρχές του 455, λίγους μήνες μετά τη συντριβή των Ούννων από τους Γεπίδες του βασιλιά Αρδάριχου και τους συμμάχους του στη μάχη του ποταμού *Nedao* στην Παννονία το 454⁸. Η γενικευμένη αναστάτωση και

⁶ Ενδεικτικά βλ. O. J. Maenchen-Helfen, *World* 150-151. — E. A. Thompson, *History* 153-157. — I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α'* 282. — V. Velkov, *Cities* 264-265. — A. Madgearu, *Invasions* 179-180.

⁷ Ιορδάνης, *Getica* 50.265 (σ. 126): «*Sauromatae vero quos Sarmatas dicimus et Cemandri et quidam ex Hunnis parte Illyrici ad Castramartenam urbem sedes sibi datas coluerunt*».

⁸ Ιορδάνης, *Getica* 50.260-262 (σ. 125). Βλ. O. J. Maenchen-Helfen, *World* 144. — E. A. Thompson, *History* 153. — W. Pohl, *Die Gepiden und die Gentes an der mittleren Donau nach dem Zerfall des Attilareiches*, στο F. Daim – H. Wolfram (εκδ.), *Die Völker an der mittleren und unteren Donau im fünften und sechsten Jahrhundert. Berichte des Symposiums der Kommission für Frühmittelalterforschung* (24. bis 27. Oktober 1978, Stift Zwettl, Niederösterreich) [Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, Denkschriften 145], Wien 1980, σ. 239-305, εδώ 254-256 (στο εξής: W. Pohl, Gepiden).

αβεβαιότητα που επικράτησε τότε στους λαούς του Δούναβη φαίνεται πως ανάγκασε τις ουννο-βαρβαρικές ομάδες να εγκαταλείψουν τις εστίες τους προκειμένου να σωθούν από την εκδικητικότητα των νικητών Γεπιδών. Ίσως μάλιστα η μετοικεσία των Ούννων και των άλλων υποτελών τους να πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη του στρατηγού Ανθέμιου, μετέπειτα αυτοκράτορα του δυτικού τμήματος τα έτη 467-472. Ο Βυζαντινός αξιωματούχος το διάστημα 453-454 είχε επιφορτισθεί από τον Μαρκιανό με το έργο της ενίσχυσης των συνοριακών οχυρώσεων στον Δούναβη⁹. Σκοτεινά όμως παραμένουν τα αίτια που οδήγησαν τη βυζαντινή ηγεσία στη λήψη της απόφασης να παραχωρηθεί τόπος διαμονής στους Ούννους και τους υποτελείς τους, δεδομένου ότι ο Μαρκιανός και ο κορυφαίος αξιωματούχος του Αλανός Άσπαρ ακολούθησαν εχθρική πολιτική έναντι των Ούννων το διάστημα 450-457¹⁰. Διακρίνεται όμως πολιτική σκοπιμότητα στην παραχώρηση τόπου διαμονής στους Ούννους. Θεωρώ ότι ο αυτοκράτορας και το επιτελείο του με αυτή την κίνηση, εκτός από την αξιοποίηση των βαρβαρικών πληθυσμών για τη δημογραφική ενίσχυση της πόλης *Castra Martis*, θέλησαν να αποδυναμώσουν ακόμα περισσότερο τις τάξεις των Ούννων αντιπάλων τους: αν απέρριπταν το αίτημα των ξένων πληθυσμών, τότε είναι βέβαιο πως αυτοί θα κατέφευγαν στους Ούννους πολέμαρχους πέρα από τα σύνορα, οι οποίοι εξακολουθούσαν να συνιστούν απειλή για την ασφάλεια του συνόρου στον τομέα του Κάτω Δούναβη.

Ο Ιορδάνης παραδίδει τρεις ακόμα εγκαταστάσεις σε βυζαντινά εδάφη Ούννων και των υποτελών τους, τις οποίες παρά την ασαφή διήγηση του Γότθου ιστορικού μπορούμε με ασφάλεια να τοποθετήσουμε στην περίοδο βασιλείας του αυτοκράτορα Λέοντα Α΄ τα έτη 457-474. Αιτία της νέας μετανάστευσης των Ούννων αποτέλεσε η συντριπτική ήττα των γιων του Αττίλα Δεγγιζίχ και Ερνάχ από τους Οστρογότθους των Αμαλών ηγεμόνων Θεοδέμιρου και Βαλάμερου τα έτη 463/464-466, η οποία έθεσε οριστικά τέρμα στην ουννική ισχύ στον Δούναβη¹¹. Από το πλήθος μάλιστα των περιοχών που κατοίκησαν συμπεραίνουμε ότι

⁹ Cai Modesti Sidonii Apollinaris, *Panegyricus dicti Anthemio Augusto II*, έκδ. A. Loyen, *Sidoine Apollinaire*, τ. I: *Poèmes* [Collection des universités de France], Paris 1960 (στο εξής: Sidonius Apollinaris, *Panegyricus*), στ. 199-201 (σ. 11-12): «*comitis sed iure receptor Danubii ripas et tractum limitis ampli circuit, hortatur, disponit, discutit, armat*». Αναλυτικότερα για τη δράση του Ανθέμιου στον Δούναβη, βλ. Ι. Σαραντίδης, Βαρβαρικοί λαοί και βυζαντινή εξωτερική πολιτική στον Δούναβη (450-491): Μια νέα ερμηνευτική θεώρηση, *Βυζαντινά* 34 (2015), υπό έκδοση (στο εξής: Ι. Σαραντίδης, Βαρβαρικοί λαοί).

¹⁰ Ι. Σαραντίδης, Βαρβαρικοί λαοί.

¹¹ Ιορδάνης, *Getica* 53.272-273 (σ. 128-129). Βλ. O. J. Maenchen-Helfen, *World* 162-164.

οι νέες ουννο-βαρβαρικές πληθυσμιακές ομάδες ήταν ιδιαίτερος μεγάλες αριθμητικά και συνεπώς πολύτιμες για την ενίσχυση των επαρχιών της αυτοκρατορίας. Παρ' όλα αυτά η αποσπασματική αφήγηση του Ιορδάνη και οι ελάχιστες πληροφορίες των υπόλοιπων πηγών που αναφέρονται στα γεγονότα της εποχής για τις εγκαταστάσεις των Ούννων και των υποτελών τους, δεν επιτρέπουν να προσδιορίσουμε με ακρίβεια το μέγεθος των νέων βαρβαρικών πληθυσμών.

Η πρώτη ομάδα των Ούννων που μετακινήθηκε στη βυζαντινή επικράτεια ήταν αυτή των ηγεμόνων Emnetzur και Ultzindur, συγγενών του Αττίλα. Οι βαρβαρικοί πληθυσμοί εγκαταστάθηκαν στις πόλεις Almus (σημ. Lom της Βουλγαρίας), Οίσκο (σημ. Gigen της Βουλγαρίας) της επαρχίας Δακίας, Παραποτάμιας και Utus (σημ. Vit της Βουλγαρίας) της επαρχίας Μοισίας Δευτέρας (*Moesia Secunda*) μετά από σύντομης διάρκειας συγκρούσεις με τον βυζαντινό στρατό. Η μετακίνηση αυτή δεν μπορεί παρά να πραγματοποιήθηκε πιθανότατα το β' μισό της δεκαετίας του 460, μετά τον ατυχή για τους Ούννους ηγέτες πόλεμο με τους Οστρογότθους τα έτη 463/464-466¹². Πιθανότατα η βυζαντινή ηγεσία υπολόγιζε στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των νεοεγκατεστημένων Ούννων για την πληθυσμιακή ενίσχυση και αμυντική θωράκιση των παραδουνάβιων πόλεων της αυτοκρατορίας, οι οποίες είχαν υποστεί την καταστρεπτική μανία του Αττίλα κατά τη δεκαετία του 440.

Περισσότερα στοιχεία διαθέτουμε για τη δεύτερη ουννική εγκατάσταση της ομάδας του Hormidac στην πόλη Σερδική (σημ. Σόφια) της επαρχίας Δακίας Μεσογειακής (*Dacia Mediterranea*), την οποία ο O. Seeck τοποθετεί στο 466/467. Ο ποιητής Sidonius Apollinaris μαρτυρεί ότι οι Ούννοι επιτέθηκαν και κατέλαβαν αιφνιδιαστικά τη Σερδική, αναγκάστηκαν όμως να συνθηκολογήσουν με τον στρατηγό Ανθέμιο μετά την ήττα τους από τον βυζαντινό στρατό¹³. Το γεγονός ότι τόσο η ομάδα των Emnetzur και Ultzindur όσο και αυτή του Hormidac

¹² Ιορδάνης, *Getica* 50.266 (σ. 127): «*Emnetzur et Ultzindur consanguinei eius in Dacia ripense Uto et Hisco Almoque potiti sunt, multique Hunnorum passim prouentes tunc se in Romania dederunt, e quibus nunc usque Sacromontisi et Fossatisii dicuntur*». Βλ. O. J. Maenchen-Helfen, *World* 151-152. — V. Velkov, *Cities* 264-265. — A. Madgearu, *Invasions* 179. Αντίθετα, ο E. A. Thompson, *History* 154 δέχεται πως η εγκατάσταση των Emnetzur και Ultzindur στις βυζαντινές πόλεις ήταν ειρηνική.

¹³ Για την εγκατάσταση των Ούννων του Hormidac, βλ. Sidonius Apollinaris, *Panegyricus*, στ. 239 κ.ε. Βλ. επίσης O. Seeck, *Geschichte des Untergangs der antiken Welt*, τ. I-VI, Berlin - Stuttgart 1901-1921, τ. VI, σ. 358. — E. A. Thompson, *History* 154-155. — J. R. Martindale, *The Prosopography of the Later Roman Empire*, τ. II: AD 395-527, Cambridge 1980, *Anthemius* 3, σ. 97 (στο εξής: J. R. Martindale, *Prosopography* II). — W. Pohl, *Gepiden* 265. — A. Madgearu, *Invasions* 180.

εγκαταστάθηκαν στη βυζαντινή επικράτεια μετά τη στρατιωτική τους συντριβή, συνηγορεί στην άποψη ότι ο Λέων υιοθέτησε πολιτική προσέγγισης με τους Ούννους και αξιοποίησης των πληθυσμών τους, προκειμένου να αποκαταστήσει την τάξη στο παραδουνάβιο σύνορο και να ασχοληθεί απερίσπαστος με τα πολιτικά πράγματα στη Δύση¹⁴. Δεν είναι απίθανο μάλιστα ο αυτοκράτορας να υπολόγιζε στη μελλοντική συνεργασία με τις παραπάνω ουννικές ομάδες εναντίον των Οστρογότθων, οι οποίοι είχαν εισβάλει στο Ιλλυρικό το 459 και διατηρούσαν στενές σχέσεις με τον πολιτικό αντίπαλο του Λέοντα Α΄ Αλανό αξιωματούχο Άσπαρα¹⁵.

Η τρίτη και τελευταία ουννική ομάδα που μετοίκησε σε βυζαντινά εδάφη επί Λέοντα ήταν του Ερνάχ, γιου του Αττίλα. Η ομάδα αυτή μαζί με πληθυσμούς Αλανών διασκορπίστηκε σε περιοχές της επαρχίας *Μικράς Σκυθίας (Scythia Minor)*¹⁶. Παραμένει άγνωστο πότε έλαβε χώρα το συγκεκριμένο περιστατικό. Το γεγονός όμως ότι ο Ερνάχ μαρτυρείται μαζί με τον αδελφό του Δεγγιζίχ βόρεια του Δούναβη τα έτη 468-469 αποτελεί *terminus post quem* για τη μετακίνησή του στη βυζαντινή

¹⁴ Το 467 ο Λέων στήριξε στρατιωτικά τον υποψήφιό του Ανθέμιο για την ανάληψη της εξουσίας στο δυτικό τμήμα της αυτοκρατορίας, βλ. Πρίσκος, Fr. 50.1-3 (σ. 358). — Sidonius Apollinaris, *Panegyricus*, στ. 213-219 (σ. 12). — *Hydatii Lemici continuatio chronicorum Hieronymianorum*, έκδ. T. Mommsen, *Chronica minora II*, σ. 1-36, 234 (σ. 34). — *Chronica Magni Aurelii Cassiodori senatoris*, έκδ. T. Mommsen, *Chronica minora II*, σ. 109-161, 1283 (σ. 158). — Marcel. com., ad a. 467 (σ. 89). — Προκόπιος, *Ἐπερ τῶν πολέμων λόγοι*, έκδ. J. Haury, *Procopii Caesariensis opera omnia*, τ. I: *De bellis libri I-IV*, Lipsiae 1905, 3.6.5 (σ. 336) (στο εξής: Προκόπιος, *Βανδ. Πολ.*). — Ἰωάννης Μαλάλας, *Χρονογραφία*, έκδ. I. Thurn, *Ioannis Malalae Chronographia [Corpus Fontium Historiae Byzantinae XXXV]*, Berolini - Novi Eboraci 2000, 14.35 (σ. 291) (στο εξής: Μαλάλας). — Ιορδάνης, *De summa temporum vel origine actibusque gentis Romanorum*, έκδ. T. Mommsen, *Iordanis Romana et Getica*, σ. 1-52 (στο εξής: Ιορδάνης, *Romana*), 336 (σ. 43). — Του ίδιου, *Getica* 45.236 (σ. 118). — Θεοφάνης 114.21-24. Βλ. επίσης J. R. Martindale, *Prosopography II*, Anthemius 3, σ. 98. — S. Williams - G. Friell, *Rome* 173. — B. Croke, *Dynasty and Ethnicity: Emperor Leo I and the Eclipse of Aspar*, *Chiron* 35 (2005) 147-203, σ. 179 (στο εξής: B. Croke, *Dynasty*). Το 468 ο Λέων οργάνωσε την ανεπιτυχή για τους Βυζαντινούς εκστρατεία εναντίον των Βανδάλων στη δυτική Αφρική, βλ. Προκόπιος, *Βανδ. Πολ.* 3.6.1 κ.ε. (σ. 335 κ.ε.). Βλ. και W. E. Kaegi Jr., *Byzantium and the Decline of Rome*, Princeton, NJ 1968, σ. 44-45. — I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α΄ 288-290*. — S. Williams - G. Friell, *Rome* 174-175. — G. Halsall, *Migrations* 272-273.

¹⁵ Για την εισβολή των Οστρογότθων στο Ιλλυρικό, βλ. Πρίσκος, Fr. 37 (σ. 340). — Sidonius Apollinaris, *Panegyricus*, στ. 223-242. — W. Pohl, *Gepiden* 264. — P. Heather, *Goths and Romans* 247. — R. C. Blockley, *East Roman Foreign Policy. Formation and Conduct from Diocletian to Anastasius* [ARCA, Classical and Medieval Texts, Papers and Monographs 30], Leeds 1992, σ. 71-72 (στο εξής: R. C. Blockley, *Foreign Policy*). — S. Williams - G. Friell, *Rome* 172. Σχετικά με τις σχέσεις του Άσπαρα με τους Οστρογότθους, βλ. I. Σαραντίδης, *Βαρβαρικοί λαοί*.

¹⁶ Ιορδάνης, *Getica* 50.266 (σ. 127): «*Hernac quoque iunior Attilae filius cum suis in extrema minoris Scythiae sedes delegit*».

επικράτεια¹⁷. Θεωρώ πως η εγκατάσταση των Ούννων και Αλανών στη Μικρά Σκυθία πραγματοποιήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 470 και συγκεκριμένα μετά τη δολοφονία του Άσπαρα το 471, ο οποίος αντιστρατευόταν την πολιτική προσέγγισης με τους Ούννους και ήταν πιθανότατα υπαίτιος για την ακύρωση της εγκατάστασης των Ούννων και τον θάνατο του ηγεμόνα τους Δεγγιζίχ το 469¹⁸. Με την εγκατάσταση των ουννο-αλανικών πληθυσμών ο Λέων στόχευε βέβαια στην πληθυσμιακή και αμυντική ενίσχυση του βορειοανατολικού άκρου της βυζαντινής μεθορίου, ενώ απώτερος στόχος του ήταν να φράξει στους μελλοντικούς επιδρομείς από τη ρωσική στέπα την οδό προς την Κωνσταντινούπολη. Παράλληλα όμως η παρουσία των Ούννων και των Αλανών στη Μικρά Σκυθία λειτουργούσε και ως αντίβαρο στην ισχύ των εσωτερικών εχθρών του αυτοκράτορα. Τα νέα βαρβαρικά στρατιωτικά τμήματα θα μπορούσαν να απειλήσουν από τα βόρεια τους Γότθους φοιδεράτους της Θράκης, οι οποίοι υπό την ηγεσία του Θεοδώριχου Στραβού υποστήριζαν τον Άσπαρα στην αντιπαράθεσή του με τον Λέοντα μέχρι τη δολοφονία του πρώτου το 471, στασίασαν εναντίον του αυτοκράτορα και πολιορκήσαν τις πόλεις Αρκαδιούπολη και Φιλιπούπολη τα έτη 471-473¹⁹.

Κατά την εξέταση της εγκατάστασης των ουννικών πληθυσμιακών ομάδων στη βυζαντινή επικράτεια προκύπτει το ερώτημα σχετικά με το νομικό καθεστώς που παραχώρησε η κεντρική εξουσία της αυτοκρατορίας στις ομάδες αυτές. Αν και ο Ιορδάνης δεν αναφέρει ρητά τους

¹⁷ Πρόσκοπος, Fr. 46.10-11 (σ. 352). Βλ. E. A. Thompson, *History* 156.

¹⁸ Σχετικά με την εχθρική στάση του Άσπαρα έναντι των Ούννων, βλ. I. Σαραντίδης, Βαρβαρικοί λαοί. Για τον ουννο-βυζαντινό πόλεμο και τον θάνατο του Δεγγιζίχ, βλ. Πρόσκοπος, Fr. 48.1-12 (σ. 354). — Marcel. com., ad a. 469 (σ. 90). — *Πασχ. Χρον.* 598.3-8. — O. J. Maenchen-Helfen, *World* 168. — E. A. Thompson, *History* 157. — V. Velkov, *Cities* 43. — R. C. Blockley, *Foreign Policy* 73. — S. Williams - G. Friell, *Rome* 175. — B. Croke, *Dynasty* 176-177. — A. Madgearu, *Invasions* 180.

¹⁹ Για τη δολοφονία του Άσπαρα, βλ. Marcel. com., ad a. 471 (σ. 90). — Ιορδάνης, *Romana* 338 (σ. 43). — Του ίδιου, *Getica* 45.239 (σ. 119). — Ζαχαρίας Ρήτωρ, έκδ. G. Greatrex κ.ά., *The Chronicle of Pseudo-Zachariah Rhetor. Church and War in Late Antiquity* [Translated Texts for Historians 55], Liverpool 2011, 3.12 (σ. 128). — Προκόπιος, *Βανδ. Πολ.* 3.6.27 (σ. 340). — Ευάγγριος, II, §16 (σ. 66). — Μαλάλας 14.40 (σ. 294-295). Βλ. επίσης I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α'* 290-293. — J. R. Martindale, *Prosopography II*, Aspar, σ. 167-168. — S. Williams - G. Friell, *Rome* 176. — B. Croke, *Dynasty* 195-198. Σχετικά με την εξέγερση των Γότθων της Θράκης, βλ. Μάλχος, *Βυζαντιακά*, έκδ. R. C. Blockley, *The Fragmentary Classicising Historians*, σ. 402-462 (στο εξής: Μάλχος), Fr. 2.1-22 (σ. 406-408). Βλ. Επίσης I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α'* 294-295. — T. S. Burns, *The Ostrogoths. Kingship and Society* [Historia 36], Wiesbaden 1981, σ. 67 (στο εξής: T. S. Burns, *Ostrogoths*). — P. Heather, *Goths and Romans* 267-270. — R. Sarf, *Foederati. Von der völkerrechtlichen Kategorie zur byzantinischen Truppengattung* [Tyche, Supplementband 4], Wien 2001, σ. 55-56. — B. Croke, *Dynasty* 199.

όρους των συμφωνιών μεταξύ της βυζαντινής ηγεσίας και των Ούννων ηγετών, εντούτοις μια από τις βασικές υποχρεώσεις των νέων κατοίκων της αυτοκρατορίας ήταν πιθανότατα η φύλαξη των συνοριακών περιοχών και η παροχή στρατιωτικών σωμάτων ή επιστράτων στα αυτοκρατορικά στρατεύματα. Η παραπάνω θέση ενισχύεται από τη μεταγενέστερη μαρτυρία του Ιορδάνη ότι οι μόνιμοι στρατιωτικοί σχηματισμοί του 6^{ου} αιώνα *Fossatisii* και *Sacromontisi* προήλθαν από τους Ούννους πολεμιστές της ομάδας των *Emnetzur* και *Ultzindur*²⁰. Πάγιο αίτημα των Ούννων ηγεμόνων κατά τις διαπραγματεύσεις τους με τη βυζαντινή ηγεσία ήταν η παραχώρηση σε αυτούς χρηματικών εισφορών από το αυτοκρατορικό ταμείο²¹, εντούτοις οι πηγές που αναφέρονται στις εγκαταστάσεις των Ούννων (Πρίσκος, *Sidonius Apollinaris*, Ιορδάνης κ.ά.) δεν κάνουν λόγο για παροχή οικονομικής ενίσχυσης προς τους βαρβαρικούς πληθυσμούς. Αν ο Μαρκιανός και ο Λέων Α΄ δεν συναίνεσαν σε οικονομική παροχή προς τις ουννο-βαρβαρικές ομάδες, τότε οι Ούννοι και οι υποτελείς τους Σαρμάτες, Αλανοί και *Cemandri* δεν μπορεί παρά να εγκαταστάθηκαν στη βυζαντινή επικράτεια ως *dediticii* (από το ρήμα *dedo*, δηλαδή υποταγμένοι, παραδιδόμενοι). Το καθεστώς αυτό παραχωρούσε γενικά η κεντρική εξουσία της αυτοκρατορίας στα βαρβαρικά φύλα μετά τη στρατιωτική τους συντριβή από τα βυζαντινά στρατεύματα ή στους αιχμαλώτους πολέμου²².

Παρά το πλήθος των εγκαταστάσεων και τους σημαντικούς σε αριθμό πληθυσμούς, οι ομάδες των Ούννων και των υποτελών τους δεν κατάφεραν να συγκροτήσουν μια ενιαία μεγάλη πολιτική και στρατιωτική δύναμη εντός του βυζαντινού κράτους. Η μεγάλη γεωγραφική διασπορά των εγκαταστάσεων σε συνδυασμό με την ισχυρή παρουσία των γοθθικών φοιδεραιτικών ομάδων και των ηγετών τους στην υπηρεσία του Βυζαντίου κατά τις δεκαετίες 470 και 480, όπως των Γόθθων της Θράκης του Θεοδώριχου Στραβού και των Οστρογόθθων του Θεοδώριχου Αμαλού, δεν άφησαν περιθώρια για την ανάπτυξη καμιάς άλλης βαρβαρικής δύναμης στη βυζαντινή επικράτεια νοτίως του Δούναβη²³.

²⁰ Ιορδάνης, *Getica* 50.266 (σ. 127). Ο O. J. Maenchen-Helfen, *World* 151 υποστηρίζει ότι οι *Fossatisii* πήραν το όνομά τους από τη λέξη *fossato*, δηλαδή στρατόπεδο, που βρισκόταν στη *Μοισία Πρώτη* (*Moesia Prima*) και οι *Sacromontisi* από το «ιερό βουνό» της Θράκης, την οροσειρά του Αίμου.

²¹ Ενδεικτικά βλ. Πρίσκος, *Fr.* 48.7 (σ. 354).

²² Για το καθεστώς των *dediticii*, βλ. A. H. M. Jones, *Empire*, τ. II, σ. 620. — H. Elton, *Warfare in Roman Europe, AD 350-425*, Oxford 1996, σ. 135. — P. Southern - K. R. Dixon, *Army* 47. — T. S. Burns, *Rome and the Barbarians, 100 B.C.-A.D. 400*, Baltimore - London 2003, σ. 299. — J. F. Drinkwater, *The Alamanni and Rome, 213-496. Caracalla to Clovis*, Oxford - New York 2007, σ. 166.

²³ I. Σαραντίδης, *Βαρβαρικοί λαοί*.

Ωστόσο οι Ούννοι άσκησαν σημαντική επίδραση στην εξέλιξη των τακτικών και του οπλισμού των αυτοκρατορικών δυνάμεων και συνέβαλαν στις θεαματικές επιτυχίες των βυζαντινών στρατευμάτων επί Ιουστινιανού Α΄ το πρώτο μισό του 6^{ου} αιώνα²⁴.

Εκτός από τους Ούννους και τους υποτελείς τους, η κεντρική εξουσία της αυτοκρατορίας υποδέχθηκε και βαρβαρικά φύλα που διατηρούσαν συμμαχικούς δεσμούς ή ήταν πολιτικά και οικονομικά εξαρτώμενα από το βυζαντινό κράτος ήδη από τη δεκαετία του 450²⁵. Οι εγκαταστάσεις αυτές των ξένων πραγματοποιήθηκαν από τα τέλη της δεκαετίας του 460 μέχρι τη δεκαετία του 480, και ήταν αποτέλεσμα των νέων αναστατώσεων και ανακατατάξεων που συνέβησαν στον βαρβαρικό κόσμο του Δούναβη την ίδια περίοδο. Παρά τους στενούς δεσμούς όμως με το Βυζάντιο δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις, όπως θα εξετάσουμε παρακάτω, που οι βάρβαροι σύμμαχοι προκάλεσαν σοβαρά προβλήματα και περισπασμούς στη βυζαντινή ηγεσία.

Οι πρώτες εγκαταστάσεις ξένων συμμάχων πραγματοποιήθηκαν στα εδάφη της διοίκησης *Θράκης*. Ομάδες Σκίρων μαζί με τους Αλανούς και το σαρματικό φύλο των Sadagarii υπό τον Candac διαμοιράστηκαν στις *επαρχίες Μικρά Σκυθία και Μοισία Δεύτερα*, ενώ ομάδες Ρούγων εγκαταστάθηκαν στις πόλεις Βιζύη (σημ. Vize της Τουρκίας) και Αρκαδιούπολη²⁶. Από τη διασπορά τους θεωρώ πως οι ακόλουθοι

²⁴ Πιθανότατα η μαζική ένταξη των Ούννων εποίκων στον βυζαντινό στρατό τη χρονική περίοδο 450-470 οδήγησε στην εισαγωγή του ουννικού σύνθετου παλίντονου τόξου και στην κατακόρυφη αύξηση των έφιππων μονάδων, ιδιαίτερα δε των τμημάτων ιπποτοξοτών κατά μίμηση των αντίστοιχων νομάδων της στέπας, εις βάρος του κυρίαρχου από τη ρωμαϊκή περίοδο πεζικού. Για την επίδραση των νομάδων της στέπας στον οπλισμό και τις τακτικές του βυζαντινού στρατού, βλ. I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α΄* 639-640. — T. G. Kolias, *Byzantinische Waffen. Ein Beitrag zur byzantinischen Waffenkunde von den Anfängen bis zur latinischen Eroberung* [Byzantina Vindobonensia 17], Wien 1998, σ. 214-215, 234. — E. N. Luttwak, *The Grand Strategy of the Byzantine Empire*, Cambridge, MA - London 2009, σ. 56-61. — Γ. Καρδαράς, Το «Σχήμα των Αβάρων» στο Στρατηγικόν του Μαυρικίου. Μια κριτική προσέγγιση, *Βυζαντινός Δόμος* 16 (2007-2008) 151-166, σ. 155. — Του ίδιου, *Το Βυζάντιο και οι Άβαροι, Στ΄-Θ΄ αι. Πολιτικές, διπλωματικές και πολιτισμικές σχέσεις* [Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών. Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών, Μονογραφίες 15], Αθήνα 2010, σ. 204-207. — P. Rance, Battle, στο Ph. Sabin - H. van Wees - M. Whitby (εκδ.), *The Cambridge History of Greek and Roman Warfare*, τ. II: *Rome from the Late Republic to the Late Empire*, Cambridge - New York 2007, σ. 355, 357-358. — M. Wojnowski, Periodic Revival or Continuation of the Ancient Military Tradition? Another Look at the Question of the *Katáphraktoi* in the Byzantine Army, *Studia Ceranea* 2 (2012) 195-220, σ. 202-206.

²⁵ Για τις σχέσεις του Βυζαντίου με τα βαρβαρικά φύλα του Δούναβη, βλ. I. Σαραντίδης, *Βαρβαρικοί λαοί*.

²⁶ Σχετικά με την εγκατάσταση των Σκίρων, των Αλανών και των Sadagarii, βλ. Ιορδάνης, *Getica* 50.265 (σ. 126). Βλ. επίσης L. Schmidt, *Die Ostgermanen. Geschichte der deutschen Stämme bis zum Ausgang der Völkerwanderung*, München 1969, σ. 98-99

του Candac ήταν σχετικά πολυάριθμοι, καθώς εγκαταστάθηκαν στα εδάφη δύο επαρχιών, ενώ οι πληθυσμοί των Ρούγων μάλλον ήταν συγκριτικά μικρότεροι σε αριθμούς, πιθανότατα μικρές ομάδες πολεμιστών με τις οικογένειές τους. Τα ελλιπή στοιχεία όμως που παρέχει ο Ιορδάνης καθιστούν αδύνατη οποιαδήποτε προσπάθεια προσδιορισμού του συνολικού αριθμού των νέων ξένων εποίκων. Επιπρόσθετα από την ιστορική αφήγηση του Ιορδάνη δεν καθίστανται σαφή ούτε ο χρόνος ούτε τα αίτια που προκάλεσαν τη μετακίνηση των παραπάνω βαρβαρικών ομάδων στα αυτοκρατορικά εδάφη. Εντούτοις θεωρώ πως τα γεγονότα αυτά θα πρέπει να συνδεθούν με τις αναστατώσεις στον βαρβαρικό κόσμο του Δούναβη που ακολούθησαν τη μάχη του ποταμού Boila το 469, όταν οι Οστρογότθοι συνέτριψαν τον συνασπισμό των Σκίρων, των Σουηβών, των Ρούγων, των Σαρματών και των Γεπιδών. Ο βαρβαρικός συνασπισμός συγκροτήθηκε κατά πάσα πιθανότητα με την υποκίνηση του Λέοντα Α΄ με στόχο την εξουδετέρωση των ευνοούμενων του Άσπαρα Οστρογόθων²⁷. Μετά την αποτυχία τους οι Σκίροι με τους συμμάχους τους Αλανούς και Sadagarii, και οι Ρούγοι βρήκαν καταφύγιο στη βυζαντινή επικράτεια. Οι περιοχές εγκατάστασης των νέων βαρβαρικών πληθυσμών προδίδουν τη σκοπιμότητα της αυτοκρατορικής πολιτικής: οι ομάδες του Candac και των Ρούγων θα ενίσχυαν τον Λέοντα στην αντιπαράθεση του με τους εσωτερικούς του αντιπάλους, τον Άσπαρα και τους υποστηρικτές του Γότθων φοιδεράτων της Θράκης του Θεοδώριχου Στραβού. Οι Σκίροι, οι Αλανοί και οι Sadagarii από τη Μικρά Σκυθία και τη Μοισία Δεύτερα, όπου εγκαταστάθηκαν, θα μπορούσαν να επιτεθούν στα μετόπισθεν των Γότθων της Θράκης, ενώ οι Ρούγοι από τις πόλεις Βιζύη και Αρκαδιούπολη ήταν σε θέση να συνδράμουν τις αυτοκρατορικές δυνάμεις

(στο εξής: L. Schmidt, *Ostgermanen*). — V. Velkov, *Cities* 265. — A. Stanev, *Observations on the Barbarian Presence in the Province of Moesia Secunda in Late Antiquity*, στο S. Vitlyanov - I. Topalilov (εκδ.), *The Empire and Barbarians in South-Eastern Europe in Late Antiquity and Early Middle Ages* [Studia Academica Sumenensia 1], Shumen 2014, σ. 65-86, εδώ 71 (στο εξής: A. Stanev, *Observations*). Για την εγκατάσταση των Ρούγων, βλ. Ιορδάνης, *Getica* 50.266 (σ. 126-127). Ο Ι. Ε. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α΄* 282 τοποθετεί την εγκατάσταση των Σκίρων και των Ρούγων στη βυζαντινή επικράτεια κατά την περίοδο διακυβέρνησης του Μαρκιανού.

²⁷ Για τη μάχη του ποταμού Boila, βλ. Ιορδάνης, *Getica* 54.277-279 (σ. 129-130). Βλ. επίσης L. Schmidt, *Ostgermanen* 293-295. — H. Wolfram, *Geschichte der Goten*, München 1978, σ. 330-331 (στο εξής: H. Wolfram, *Geschichte*). — W. Pohl, *Gepiden* 266. — P. Heather, *Goths and Romans* 249. — A. Sarantis, *War and Diplomacy in Pannonia and the Northwest Balkans during the Reign of Justinian. The Gepid Threat and Imperial Responses*, *Dumbarton Oaks Papers* 63 (2009) 15-40, σ. 18. Για την εμπλοκή και τους στόχους του Λέοντα στις βαρβαρικές συγκρούσεις στον Δούναβη, βλ. Ι. Σαραντίδης, *Βαρβαρικοί λαοί*.

για την εξουδετέρωση τόσο των Γότθων όσο και των οπαδών του Άσπαρα στα περίχωρα της ίδιας της Κωνσταντινούπολης. Το γεγονός μάλιστα ότι οι πρώτες επιχειρήσεις του ηγέτη των Γότθων της Θράκης Θεοδώριχου Στραβού επικεντρώθηκαν προς την Αρκαδιούπολη, όταν τελικά ήρθε σε ανοιχτή ρήξη με τη βυζαντινή ηγεσία το 471, υποδηλώνει τον κίνδυνο που εγκυμονούσε για αυτόν η περικύκλωσή του από τους φίλα προσκείμενους στον Λέοντα βαρβαρικούς πληθυσμούς²⁸.

Από την ιστορική αφήγηση του Ιορδάνη ελάχιστες είναι οι πληροφορίες σχετικά με τους όρους των συνθηκών που σύναψαν οι βαρβαρικές ομάδες του Candac και των Ρούγων με τον αυτοκράτορα Λέοντα. Πιθανότατα στους νεοεγκατεστημένους πληθυσμούς παραχωρήθηκαν καλλιεργήσιμες γαίες, καθώς αυτό αποτελούσε πάγιο αίτημα όλων των βαρβαρικών πληθυσμών προς τη βυζαντινή ηγεσία. Ως ανταπόδοση οι βαρβαρικοί πληθυσμοί φαίνεται πως δεσμεύτηκαν με την υποχρέωση της συστράτευσης στα αυτοκρατορικά στρατεύματα. Η άποψη αυτή στηρίζεται σε μεταγενέστερη μαρτυρία του ιστορικού του 7^{ου} αιώνα Ιωάννη Αντιοχείας. Σε απόσπασμα του έργου του απαντά η παρουσία ενός στρατιωτικού αποσπάσματος εξολοκλήρου επανδρωμένου από Ρούγους υπό τη διοίκηση του Αρμενάριχου, γιου του δολοφονηθέντος Άσπαρα, στις επιχειρήσεις του βυζαντινού στρατού για την καταστολή της εξέγερσης του Ίλλου στην Ανατολή το 484²⁹. Παράλληλα δεν υπάρχει καμία μαρτυρία των πηγών σχετικά με την παροχή χρημάτων ή δώρων προς τους βαρβαρικούς πληθυσμούς. Θεωρώ όμως ότι ο Λέων συμφώνησε σε οικονομική ενίσχυση των ομάδων του Candac και των Ρούγων, για να εξασφαλίσει την πίστη τους, έτσι ώστε αυτές να μην συνταχθούν με τους εσωτερικούς αντιπάλους του. Φαίνεται λοιπόν ότι στους πληθυσμούς των Σκίρων, Αλανών, Sadagarii και Ρούγων πιθανότατα παραχωρήθηκε το προνομιακό καθεστώς των *φοιδεράτων* με υποχρεώσεις και προνόμια αντίστοιχα με εκείνα των Οστρογόθων κατά τις δεκαετίες 470 και 480, τα οποία θα εξετάσουμε παρακάτω.

Η τελευταία βαρβαρική εγκατάσταση σε αυτοκρατορικά εδάφη που μαρτυρείται κατά την χρονική περίοδο 450-491 είναι αυτή των Οστρογόθων της Παννονίας. Σύμφωνα με την ιστορική αφήγηση του Ιορδάνη, οι Οστρογόθοι έχοντας εξαντλήσει τους φυσικούς πόρους

²⁸ Μάλχος, Fr. 2 (σ. 408). Βλ. J. B. Bury, *History of the Later Roman Empire. From the Death of Theodosius I to the Death of Justinian*, τ. I-II, New York 1958, τ. I, σ. 413 (στο εξής: J. B. Bury, *History*). — I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α'* 294.

²⁹ Ιωάννης Ἀντιοχεύς, έκδ. S. Mariev, *Ioannis Antiocheni fragmenta quae supersunt omnia* [Corpus Fontium Historiae Byzantinae, XLVII], Berolini - Novi Eboraci 2008 (στο εξής: Ιω. Αντ.), Fr. 237.4. 12 (σ. 436): «(ο Ζήνων) πέμπει δὲ ἀντ' αὐτοῦ (εννοεῖ τον Ίλλο) τινὰς τῶν Ρόγων σὺν Ἀρμεναρίχῳ τῷ Ἄσπαρος παιδί». Βλ. I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α'* 321.

των παννονικών εδαφών ζήτησαν από τον ηγεμόνα τους Θεοδέμωρο να τους οδηγήσει σε νέους προορισμούς και κατακτήσεις. Πράγματι, ο Οστρογότθος ηγεμόνας εισέβαλε στα εδάφη της *επαρχότητας Ιλλυρικού* το 473 και με σχετική ευκολία προέλασε μέχρι τη *διοίκηση Μακεδονίας* καταλαμβάνοντας σημαντικές πόλεις στο πέρασμα του, όπως τη Ναϊσσό, την Υπρίανα και τους Στόβους³⁰. Ο αυτοκράτορας Λέων, όντας σε δεινή θέση εξαιτίας του πολέμου που διεξήγαγε με τους Γότθους της Θράκης του Θεοδώριχου Στραβού στις θρακικές πεδιάδες το διάστημα 471-473, αναγκάστηκε να συνάψει συνθήκη ειρήνης με τους Οστρογότθους, να τους παραχωρήσει το καθεστώς των *φοιδεράτων* και να τους εγκαταστήσει στις μακεδονικές πόλεις Κύρρο, Πέλλα, Ευρωπό, Πύδνα, Βέροια και Δίον³¹. Αρκετοί ερευνητές υποστήριξαν ότι ο Λέων συναίνεσε στην εγκατάσταση των Οστρογόθων στη διοίκηση Μακεδονίας ή ακόμα ενθάρρυνε τη μετακίνησή τους από την Παννονία σε αυτοκρατορικά εδάφη προκειμένου να περιορίσει τη στρατιωτική ισχύ των Γόθων της Θράκης του Θεοδώριχου Στραβού. Ο P. Heather όμως άσκησε κριτική στην παραπάνω θεωρία υποστηρίζοντας ότι είναι αδύνατο ο αυτοκράτορας να δέχθηκε την είσοδο στη βυζαντινή επικράτεια μιας ισχυρής στρατιωτικής δύναμης, εναντίον της οποίας μάλιστα είχε αναπτύξει δράση κατά τη δεκαετία του 460³².

Επιπρόσθετα ο P. Heather εξετάζοντας την πρώιμη ιστορία των Οστρογόθων αμφισβήτησε τα πραγματικά κίνητρα της οστρογοθικής μετανάστευσης στη βυζαντινή επικράτεια. Απέρριψε τους ισχυρισμούς του Ιορδάνη για οικονομική εξάντληση της Παννονίας από τους Οστρογότθους και προέκρινε ως πραγματική αιτία το ζήτημα της ασφάλειας: η νίκη των Οστρογόθων εναντίον των βαρβάρων γειτόνων τους στη μάχη του ποταμού Boila το 469 δεν ήταν καθοριστική για την κυριαρχία τους στην ευρύτερη περιοχή της Παννονίας, γεγονός που καθιστούσε τη θέση των Οστρογόθων επισφαλής³³. Κατά την άποψή μου, θα πρέπει να προσθέσουμε σε αυτή τη βασική άποψη και το γεγονός της εξάλειψης από τη βυζαντινή πολιτική σκηνή του Αλανού αξιωματούχου Άσπαρα. Η δολοφονία του Άσπαρα το 471 στέρησε από τους Οστρογότθους έναν πολύτιμο σύμμαχο και υποστηρικτή που θα μπορούσε να μεσολαβήσει στην κεντρική εξουσία της αυτοκρατορίας για την προστασία των εδαφών τους στην Παννονία αλλά και την

³⁰ Ιορδάνης, *Getica* 56.283, 285-286 (σ. 131).

³¹ Ιορδάνης, *Getica* 56.287 (σ. 131-132).

³² K. Martin, *Theoderich der Große bis zur Eroberung Italiens*, Freiburg 1888, σ. 24 κ.ε. — T. S. Burns, *Ostrogoths* 67-68. — H. Wolfram, *Geschichte* 335. Πρβλ. P. Heather, *Goths and Romans* 264. Σχετικά με την πολιτική του Λέοντα έναντι των Οστρογόθων πριν το 473, βλ. I. Σαραντίδης, Βαρβαρικοί λαοί.

³³ P. Heather, *Goths and Romans* 249-250.

εξασφάλιση οικονομικών παροχών ή άλλων προνομίων. Συνεπώς στη λήψη της απόφασης του Οστρογότθου ηγεμόνα Θεοδέμιρου για μετακίνηση εντός της βυζαντινής επικράτειας καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισαν εξίσου οι ανταγωνισμοί των γειτονικών βαρβαρικών φύλων σε συνδυασμό με την εχθρότητα του αυτοκράτορα Λέοντα και την εξουδετέρωση της φιλο-οστρογοθτικής παράταξης με τη δολοφονία του Ασπαρα.

Η παραμονή των Οστρογόθτων στη *διοίκηση Μακεδονίας* δεν διήρκησε για μεγάλο διάστημα. Την πρώτη δεκαετία της βασιλείας του Ζήνωνα οι Οστρογότθοι με τον ηγεμόνα τους Θεοδώριχο Αμαλό, εκμεταλλευόμενοι την εσωτερική αστάθεια στους κόλπους της βυζαντινής ηγεσίας, περιπλανήθηκαν εντός των αυτοκρατορικών κτήσεων αποσκοπώντας να αποκομίσουν περισσότερα προνόμια και οφέλη. Το 476 ο Οστρογότθος ηγεμόνας Θεοδώριχος Αμαλός μετακινήθηκε με το σύνολο των ακολούθων του στην πόλη Novae της επαρχίας Μοισίας Δευτέρας. Από εκεί ήρθε σε συμφωνία με τον Ζήωνα εναντίον του στασιαστή Βασιλίσκου, ο οποίος ανέτρεψε τον αυτοκράτορα και κατάρφερε να διατηρηθεί στην εξουσία τα έτη 475-476³⁴. Η βυζαντινο-οστρογοθτική συμμαχία όμως στρεφόταν κυρίως εναντίον του Θεοδώριχου Στραβού, ηγέτη των Γόθτων *φοιδεράτων* της Θράκης και υποστηρικτή του Βασιλίσκου. Σύμφωνα με την άποψη του P. Heather, η μετακίνηση στην πόλη Novae (σημ. Svishton της Βουλγαρίας) και η συμμαχία με τον Ζήωνα αποσκοπούσαν στην ενεργότερη εμπλοκή του Θεοδώριχου Αμαλού στις πολιτικές υποθέσεις της βυζαντινής ηγεσίας και στην αποκόμιση ολοένα και περισσότερων πολιτικών και οικονομικών προνομίων³⁵. Πράγματι ο Ζήνων μετά την επάνοδό του στην εξουσία το 476 διόρισε τον Οστρογότθο ηγέτη στο αξίωμα του *magister militum praesentalis*, συμφώνησε στην καταβολή ετήσιων χρηματικών χορηγιών και δώρων, ενώ εγκατέστησε τους Οστρογόθτους στις επαρχίες Μοισία Δευτέρα και Δακία Παραποτάμια³⁶.

³⁴ *Excerpta Valesiana* 9.42 (σ. 534-536). Βλ. A. H. M. Jones, *Empire*, τ. I, σ. 223. — L. Schmidt, *Ostgermanen* 277-278. — V. Velkov, *Cities* 265 (αναφέρει ότι εγκαταστάθηκαν στις πόλεις Novae και Μαρκιανούπολη). — H. Wolfram, *Geschichte* 335-338. — T. S. Burns, *Ostrogoths* 69-70. — P. Heather, *Goths and Romans* 275-278. Ο I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α΄* 295 υποστηρίζει ότι η εγκατάσταση των Οστρογόθτων στην πόλη Novae έγινε επί Λέοντα Α΄ το 474 μ.Χ. Για την εξέγερση του Βασιλίσκου, βλ. Κάντιδου *Ιστορίαι*, έκδ. R. C. Blockley, *The Fragmentary Classicising Historians*, Fr. 1.52-76 (σ. 466-468). — Μαλάλας 15.3-5 (σ. 301-303). — Ιω. Αντ., Fr. 233 (σ. 424). — Θεοφάνης 124-125.2. Βλ. επίσης I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α΄* 299-304. — S. Williams — G. Friell, *Rome* 182-183.

³⁵ P. Heather, *Goths and Romans* 277.

³⁶ Μάλχος, Fr. 20 (σ. 426). Βλ. J. B. Bury, *History* 413. — I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α΄* 307-308. — P. Heather, *Goths and Romans* 278.

Παρά τη συμμαχία του Ζήνωνα με τον Θεοδώριχο Αμαλό, οι βυζαντινο-οστρογοθτικές σχέσεις επιδεινώθηκαν αναγκάζοντας τους Οστρογότθους να μετακινηθούν στο Δυρράχιο της *επαρχίας Νέας Ηλείου* (*Epirus Nova*) τα έτη 479-483³⁷. Τελικά με τη συνθήκη συμμαχίας μεταξύ του Ζήωνα και του Θεοδώριχου Αμαλού το 483 οι Οστρογότθοι εγκαταστάθηκαν στις *επαρχίες Μοισία Δευτέρα και Δακία Παραποτάμια*, όπου παρέμειναν μέχρι την οριστική μετακίνησή τους στην Ιταλία το 488. Παράλληλα, ο Θεοδώριχος Αμαλός διορίστηκε εκ νέου στο αξίωμα του *magister militum praesentalis* και τιμήθηκε από τον αυτοκράτορα με την υπατεία για το έτος 484. Συμφωνήθηκε επίσης η καταβολή ετήσιων χρηματικών εισφορών προς τον Οστρογότθο ηγεμόνα³⁸. Στόχος της βυζαντινής ηγεσίας, όπως συνέβη και στην περίπτωση της εγκατάστασης των Ούννων, ήταν η στρατιωτική θωράκιση των παραδουνάβιων επαρχιών και η διασφάλιση της οδού προς την Κωνσταντινούπολη από τυχόν επιδρομές των βαρβαρικών φύλων βόρεια του Δούναβη.

Η μετακίνηση των Οστρογόθων στην Ιταλία το 488 σηματοδότησε το τέλος των μεγάλων αναστατώσεων στον βαρβαρικό κόσμο του Δούναβη κατά το β' μισό του 5^{ου} αιώνα, οι οποίες προκλήθηκαν από την κατάρρευση της κυριαρχίας των Ούννων. Από τη δεκαετία του 450 έως τη δεκαετία του 480 η κεντρική εξουσία της αυτοκρατορίας υιοθέτησε την πολιτική της αξιοποίησης των εκτός συνόρων πληθυσμών μέσω της εγκατάστασής τους στη βυζαντινή επικράτεια, πολιτική που εφαρμόζαν οι αυτοκράτορες ήδη από τον 4^ο αιώνα. Βασικοί στόχοι της αυτοκρατορικής πολιτικής ήταν η αποκατάσταση των δημογραφικών απωλειών που είχαν προκαλέσει οι επιδρομές των Ούννων του Αττίλα στις παραδουνάβιες περιοχές κατά την δεκαετία του 440, η οικονομική αναζωγόνηση των επαρχιών και η αμυντική θωράκιση των συνόρων μέσω της επιστράτευσης των νεοεγκατεστημένων βαρβάρων στον βυζαντινό στρατό. Παράλληλα όμως, η επιλογή της θέσης εγκατάστασης των ξένων πληθυσμών προδίδει και τις στρατηγικές επιδιώξεις της βυζαντινής ηγεσίας. Οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες μέσω των βαρβαρικών ομάδων προσδοκούσαν αφενός να φράξουν τον δρόμο που οδηγούσε τους εισβολείς προς τη *διοίκηση Θράκης* και την Κωνσταντινούπολη, και αφετέρου να εξισορροπήσουν την ισχύ των εξωτερικών (π.χ. Οστρογόθων της Παννονίας) και των εσωτερικών εχθρών (π.χ. Ασπαρα,

³⁷ Μάλχος, Fr. 20 (σ. 434-442). Βλ. P. Heather, *Goths and Romans* 281, 291-292.

³⁸ Marcel. com., ad a. 483 (σ. 92). Βλ. T. S. Burns, *Ostrogoths* 72. — P. Heather, *Goths and Romans* 300-301. Η παρουσία των Οστρογόθων στον παραδουνάβιο χώρο και ιδιαίτερα στην *επαρχία Μοισία Δευτέρα* πιστοποιείται και από τα αρχαιολογικά δεδομένα βλ. A. Stanev, *Observations* 73-76.

Θεοδώριχου Στραβού). Οι αυτοκρατορικοί σχεδιασμοί κατά το μάλλον ή ήττον εκπλήρωσαν τελικά με επιτυχία τους επιδιωκόμενους στρατηγικούς στόχους. Πράγματι, οι βαρβαρικοί πληθυσμοί ενίσχυσαν τη θέση των αυτοκρατόρων Λέοντα Α΄ και Ζήνωνα έναντι των αντιπάλων τους κατά τις δεκαετίες 470 και 480. Παράλληλα, από τη δεκαετία του 490 και εξής το σύνορο στον τομέα του Κάτω Δούναβη σταθεροποιήθηκε, οι εξωτερικές επιδρομές που μαρτυρούνται αυτή την περίοδο περιορίστηκαν στις συνοριακές περιοχές, χωρίς σημαντικές επιπτώσεις για την ασφάλεια της αυτοκρατορίας³⁹. Το γεγονός αυτό επέτρεψε τους αυτοκράτορες Αναστάσιο Α΄ (491-518) και Ιουστινιανό Α΄ (527-565) να πραγματοποιήσουν το ευρύ σχέδιο ανοικοδόμησης των πόλεων και των οχυρών του Δούναβη, σηματοδοτώντας την τελευταία περίοδο οικιστικής ακμής των παραποτάμιων επαρχιών μέχρι την οριστική κατάρρευση του συνόρου υπό το βάρος των αβαρο-σλαβικών επιδρομών στις αρχές του 7^{ου} αιώνα⁴⁰.

³⁹ Σοβαρά προβλήματα προκάλεσαν οι επιδρομές των Πρωτοβουλγάρων στη διοίκηση Θράκης και την επαρχότητα Ιλλυρικού τα έτη 493, 499 και 502· βλ. Marcel. com., ad a. 493, 499, 502 (σ. 94, 95, 96). — Θεοφάνης 143.26-27. Βλ. επίσης I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Α΄* 333. — B. Croke, Justinian's Bulgar Victory Celebration, *Byzantinoslavica* 41 (1980) 188-195, σ. 188-189. — A. Madgearu, Invasions 180.

⁴⁰ Για την ανοικοδόμηση των πόλεων και των οχυρών του Δούναβη, ενδεικτικά βλ. A. Sarantis, Military Encounters and Diplomatic Affairs in the North Balkans during the Reigns of Anastasius and Justinian, στο A. Sarantis (εκδ.), *War and Warfare in Late Antiquity. Current Perspectives*, τ. I-II [Late Antique Archaeology, 8], Leiden - Boston, MA 2013, σ. 759-808, εδω 780-787.

Ioannis Sarantidis

The Byzantine Policy of Integrating Foreign Peoples in the Balkan Peninsula (450-491): Interpretations of the Imperial Political Objectives

The death of Attila the Hun and the collapse of his kingdom sparked significant changes and upheavals in the Danubian peoples since the 450. These events forced numerous barbarian groups to move towards the Byzantine territory, especially during the decades of 460 and 470. The barbarian newcomers originated both from enemy tribes, such as the Huns and their vassals the Alans and the Sarmatians, and from allies or dependents of Byzantium, such as the Skiri, the Rugi and the Ostrogoths. The emperors settled these barbarian groups mainly in the depopulated Danubian areas that were tested by the Hunnic invasions in the 440's (provinces *Dacia Ripensis*, *Moesia Secunda* and *Scythia Minor*), and secondarily in cities in the interior of the Byzantine territory (Serдика, Arcadiopolis, Vizye). In this paper I attempt to examine the issue of settlement of barbarian peoples in the Balkan Peninsula during the government of the emperors Marcian (450-457), Leo I (457-474) and Zeno (474-491). In addition, the plans of the imperial policy concerning the threats, both external and internal, are investigated. Finally, the terms of the byzantine-barbarian agreements and the legal status of these newcomers are also examined.